

*forma superexcedente, simul insint rationali
menti species intelligibiles proportionatae sue
nature.*

COMMENTARIUS.

1. Dupliciter potest aliqua scientia esse infusa, vel per se, quia natura sua postulat illum productionis modum; vel per accidens, quia licet acquiri possit, ex accidente infunditur. D. Thomas ergo de scientia per se infusa loquitur, ut constat ex tota quæstione sequenti, præsertim art. 4. Cajetanus vero nescio quam differentiam invenit inter nomen scientiæ *inditæ*, vel *infusæ*. Ait enim scientiam dici infusam, quando datur supra naturæ debitum, atque adeo diversa actione, qua illius subjectum creatum est, qualem dicit (et bene) fuisse scientiam infusam animæ Christi; *inditam* autem scientiam vocari dicit, quæ datur alicui simul cum ipsa natura, quia est connaturalis, et quasi debita ipsi naturæ, atque adeo, quæ imprimitur eadem actione, qua ipsa natura creatur, ut est, inquit, scientia angelica. Sed, quod ad verba attinet, non immoror, quanquam existimem has voces apud Theologos fere semper pro eadem usurpari, et latine idem significare, si tamen vox *indita*, latina est. Quod vero ad rem attinet, illud solum de productione scientiæ *inditæ* per eamdem actionem, qua producitur subjectum, existimo esse falsum, quia, cum sit qualitas a subjecto distincta, et ab illo effective non resultet, ut in materia de Angelis ostendi, etiamsi connaturalis sit subjecto, necesse est ut ab agente distincta actione producatur. Vera ergo differentia solum est, quod scientia cum natura concreta, sive infusa, sive *indita* dicatur, interdum est supra naturalem capacitatem et debitum naturæ; interdum vero est illi consentanea.

2. *Objectio.* — *Responsio.* — Respondet D. Thomas esse in Christo scientiam infusam præter beatam. Probat, quia intellectus Christi est in potentia ad species intelligibiles; ergo, ut esset perfectus, debuit habere actum. Sed contra, nam vel est sermo de potentia naturali, et sic non concluditur intentum, quia ad scientiam per se infusam non est intellectus humanus in potentia naturali. Vel est sermo de obedientiali, et hanc potentiam non oportet habere semper actum, quia neque est debitus, nec potest dari omnino adæquatus. Respondet D. Thomas, q. 11, art. 1, sermonem esse de potentia

obedientiali. Sed (ut bene Cajetanus hic et ibi notat) non est intelligendum de potentia obedientiali in tota sua latitudine, prout ad absolutam Dei potentiam comparari potest, sic enim recte procedit argumentum factum; sed intelligendum est de hac potentia, ut pertinente ad perfectum statum gratiæ, seu prout in eo statu secundum legem Dei ordinariam reduci solet in actum, ac si diceremus animam esse in potentia ad gratiam, vel ad caritatem infusam; eodem modo per intellectum est in potentia, ut in aliquo statu perfecte cognoscatur in proprio genere seu per proprias species; et ita optime procedit ratio D. Thomæ, et multo magis in Christo quam in aliis, cui ratione unionis potest hæc capacitas dici quodammodo naturalis.

3. In argumentis tractat D. Thomas, an cum scientia beata possit esse simul alia scientia de eisdem rebus per beatam cognitis; quæ quæstio facilis est, et communis aliis beatis, et ita argumenta omnia clara sunt, et non indigent expositione. Notanda vero est solutio ad secundum, ubi D. Thomas sentit, actum opinionis esse posse simul cum scientia, et Cajetanus in re idem affirmare videtur, quamvis in modo loquendi neget. Sed de hoc alias

ARTICULUS IV:

Utrum Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam¹.

1. *Ad quartum sic proceditur.* Videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quidquid enim Christo conveniens fuit, excellentissime habuit. Sed Christus non habuit excellentissime scientiam acquisitam; non enim institutus studio litterarum, quo perfectissime scientia acquiritur, dicitur enim Joan. 7: Mirabantur Iudei dientes: Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit? Ergo videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

2. *Præterea, ei, quod est plenum, non potest aliquid superaddi.* Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles divinitus *inditas*, ut dictum est². Ergo non potuerunt supervenire animæ species acquisitæ.

¹ Inf., q. 12, a. 12, et q. 45, a. 8; et op. 2, c. 215; et 3, d. 14, q. 3, a. 3, q. 5, et 18, q. 1, a. 3, et Ver., q. 20, a. 3.

² Art. præc.

3. *Præterea, in eo qui jam habet habitum scientiæ, per ea quæ a sensu accipit non acquiritur novus habitus (quia sic duæ formæ ejusdem speciei simul essent in eodem); sed habitus, qui prius inerat, confirmatur et augetur.* Ergo, cum Christus habuerit habitum scientiæ *inditæ*, non videtur quod per ea, quæ sensu percepit, aliquam aliam scientiam acquisierit.

Sed contra est quod Hebræorum 5 dicitur: Cum esset Filius Dei, didicit ex his quæ passus est, obedientiam. Glos.¹: Id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quæ est scientia acquisita.

Respondeo dicendum, quod, ut ea supra dicitis² patet, nihil eorum quæ Deus in nostra natura plantavit, defuit humanæ naturæ, assumptæ a Dei Verbo. Manifestum est autem, quod in humana natura Deus plantavit, non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Unde necesse est dicere quod in anima Christi fuit, non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens. Si autem in aliis Deus et natura nihil frustra faciunt (ut Philosophus dicit, in 1 de Cœlo³), multo minus in anima Christi aliquid fuit frustra. Frustra autem est quod non habet propriam operationem, cum omnis res sit propter suam operationem, ut dicitur in 2 de Cœlo⁴. Propria autem operatio intellectus agentis est facere species intelligibiles actu, abstractendo eas a phantasmatis; unde dicitur in 3 de Anima⁵, quod intellectus agens est, quo est omnia facere.

Sic igitur necesse est dicere, quod in Christo fuerint aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili ejus receptæ; quod est, esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Et ideo, quamvis aliter alibi scripserim⁶, dicendum est in Christo fuisse scientiam acquisitam, que proprie est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subjecti recipientis, sed etiam ex parte cause agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est anima humanæ connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animæ humanæ secundum lumen

¹ Glos. interlin., ibidem.

² Art. 1 hujus q., et q. 5.

³ Tex. 31, et l. 2 et 59, tom. 2.

⁴ Tex. 17.

⁵ Tex. 18, tom. 2.

⁶ 3 sent., d. 14, q. 3, art. 3.

desuper infusum; qui modus cognoscendi est proportionatus naturæ angelicæ. Scientia vero beata, per quam ipsa Dei essentia videtur, est propria et connaturalis soli Deo, ut in prima parte dictum est¹.

Ad primum ergo dicendum, quod, cum duplex sit modus acquirendi scientiam, scilicet, inveniendo et addiscendo, modus, qui est per inventionem, est præcipuus; modus autem, qui est per disciplinam, est secundarius. Unde dicitur in primo Ethicorum²: Ille quidem est optimus qui omnia per se ipsum intelligit; bonus autem rursus est ille qui bene dicenti obedit. Et ideo Christo magis competebat habere scientiam acquisitam per inventionem, quam per disciplinam, præsertim cum ipse daretur a Deo omnibus in doctorem, secundum illud Joelis 2: Lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem justicie.

Ad secundum dicendum, quod humana mens duplice habet respectum. Unum quidem ad superiora, et secundum hunc respectum, anima Christi fuit plena per scientiam *inditam*. Alius autem respectus ejus est ad inferiora, id est, ad phantasmata, quæ sunt nata mouere mentem humanam per virtutem intellectus agentis. Oportuit autem quod, etiam secundum hunc respectum, anima Christi scientia impleretur, non quin prima plenitudo menti humanæ sufficeret secundum se ipsam; sed oportebat eam perfici, etiam secundum comparationem ad phantasmata.

Ad tertium dicendum, quod alia ratio est de habitu acquisito, et de habitu infuso. Nam habitus scientiæ acquiritur per comparationem humanæ mentis ad phantasmata, unde, secundum eamdem rationem, non potest aliis habitus iterato acquiri. Sed habitus scientiæ infusæ est alterius rationis, utpote a superiori descendens in animam, non secundum proportionem phantasmatum; et ideo non est eadem ratio de utroque habitu.

COMMENTARIUS.

1. Duplex potest esse sensus quæstionis hujus. Prior, an in Christo fuerit scientia natura sua acquisita, sive ab ipso acquisita fuerit, sive aliunde habita, ut fuit in Adam. Posterior est, an in illo fuerit talis scientia, et tali modo, scilicet, per proprios actus paulatim comparata; et hic posterior est manifestus

¹ 1 p., q. 12, art. 4.

² C. 4, in fin., tom. 5.

sensus D. Thomæ, ut patet ex corpore articuli. Quid autem nomine scientiæ intelligat, non satis constat; potest enim intelligere, vel proprium habitum scientiæ in rigore sumptum (ut Cajet. illum intelligit, et videtur sane mens ejus), vel generaliter quemcunque habitum in intellectu acquisitum, sive sit species, sive quidvis aliud, de quo magis videntur procedere probations D. Thomæ.

2. Assertio ergo est, fuisse in anima Christi hujusmodi scientiam acquisitam, ne intellectus agens in Christo fuerit otiosus. Quæ ratio, ut constat, summum probat comparasse Christum alias species intelligibles per actionem intellectus agentis, eadem enim potest ad Adamum applicari. Sed de hac re infra disputandum est latius. Argumenta D. Thomæ solum procedunt contra priorem sensum quæstionis, et ideo difficultatem non habent.

DISPUTATIO XXV.

In tres Sectiones distributa.

DE TRIPLO SCIENCIÆ ANIMÆ CHRISTI QUOD QUÆSTIONEM AN EST.

Ostendimus disputatione precedentem, in Christo esse scientiam creatam. Sequitur ut videamus quotplex illa sit, tractaturi postea quid unaquæque sit, ordinem D. Thomæ sequentes. In hac vero quæstione non distinguemus actum et habitum scientiæ, supponentes eamdem esse de utroque rationem, ut ex fine precedentis disputationis constat.

SECTIO I.

Utrum anima Christi a principio creationis suæ fuerit beata.

1. Difficultas hujus quæstionis posita est in tempore quo Christus Dominus cœpit habere hanc scientiam. Nam, quod nunc illam habeat, et saltem a tempore mortis suæ illam habuerit, de fide certum est, neque aliquem qui in Christum credat, invenio in hoc dubitasse, cum per mortem Christi aliis etiam iustis aperia sit janua cœli, ut infra ostendetur, et cum latroni ipse promiserit: *Hodie mecum eris in paradiſo*, et cum gloriosa resurrectio corporis fuerit evidens testimonium glorie ipsius animæ. Quod ergo in quæstionem verti potest, solum est an in tempore vitæ mortalis hac eadem scientia potitus fuerit. Hæretici enim, qui Christo ignorantiam tribuunt mul-

tarum rerum quas prius non cognovit, et postea paulatim didicit, consequenter negant habuisse semper hanc scientiam beatam; in quem errorem multi ex hæreticis hujus temporis lapsi sunt, præsertim Lutherus, Calvinus et Zuinglius. Fundamenta eorum (si quæ esse possunt) statim attingemus.

2. Dico ergo primo, animam Christi Domini, etiam eo tempore quo fuit conjuncta corpori mortali, habuisse scientiam beatam. Ita sentiunt Theologi statim citandi. Et probatur testimoniis Scripturæ sacræ, quæ, licet per se singula non cogant, tamen simul sumpta, et adjunctis Patrum testimoniis, magnam fidem faciunt. Joan. 1: *Deum nemo vidit unquam. Unigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*; ac si apertius diceret: *Unigenitus, qui videt, ipse enarravit*. Et sicut per humanitatem et dum in mortali vita viveret, enarravit, ita per eamdem humanitatem et eodem tempore vidit. Ita fere Augustinus, tractatn 8 in Joan.; et colligitur etiam ex Cyrillo, libro 1 in Joan., c. 22; et Chrysostomo, homilia 14 in Joan., cui consonant verba Christi, Joan. 3: *Quod scimus, loquimur, et quod vidi mus testamur*. Ubi aperte loquitur de se homine, et ad eumdem sensum exponitur quod statim subdit: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, Filius hominis, qui est in cœlo*. Ubi verbum *ascendit*, non est præsentis temporis, sed præteriti, ut constat ex verbo græco, ἀναβεβηνει; dicitur ergo Christus secundum humanitatem ascendisse, et esse in cœlo, non corporeo ascensu, sed visione beata; quia priori modo nondum ascenderat, neque ille ascensus potuit convenire Christo secundum divinitatem, quia in illam non cadit ascensus, ratione sui. Neque obstat quod ait: *Nemo ascendit, nisi qui descendit*. Quia non oportet ut ascensus et descensus secundum eamdem rationem vel metaphoram intelligantur; descendit ergo per incarnationem, ascendit per visionem. Unde non fuit prior ascensus quam descensus, sed, e contrario, prius descendit (scilicet, ordine naturæ) ut posset ascendere. Unde ibidem ait de illo Joannes: *Qui de cœlo venit, super omnes est, et quod vidit et audivit, hoc testatur*. Quæ verba eamdem vim habent quam præcedentia. Quod autem dicit: *Vidit et audivit*, non sunt diversa, sed eadem visio, auditio dicitur, ut significetur non habere illam ex vi humilitatis, sed ex infusione divina; est ergo illa auditio longe diversa ab ea quam nos habemus per fidem. Unde, veluti hoc ipsum inter-

DISPUTAT. XXV. SECT. I.

pretans, ait Christus, Joan. 6: *Omnis qui audi vit a Patre et didicit, venit ad me, non quia Patrem riederit quisquam, nisi is qui est a Deo*. Ac si diceret, non ita audiunt alii sicut Christus, qui videndo audit. Simile est illud Joan. 8: *Ego, quæ vidi apud Patrem, loquor. Et Joan. 12: Ubi ego sum, illic et minister meus erit, id est in gloria*. Et c. 14: *Ut ubi ego sum, et vos sitis*. Accommodatur etiam illud Psal. 40: *Beatum faciet illum in terra*; nam Psal. ille de Christo exponitur Joan. 13. Et confirmari potest, nam gloria Transfigurationis signum fuit gloriæ latentis in anima, ut Patres omnes tradunt, exponentes illud mysterium, ut infra, suo loco, videbimus. Ex dictis etiam testimoniis sumitur bona ratio, nam Christus futurus erat auctor divinæ doctrine, et doctor præcipiu[m] mysteriorum Dei; ergo oportuit ut non tantum audita, sed a se visa narraret. Sed hæc assertio magis cum sequenti confirmabitur.

3. *Christus a primo suæ conceptionis instanti scientiam et visionem habuit beatam*. — Dico ergo secundo: anima Christi vidit Deum a primo instanti creationis suæ. Ita docent Theologi omnes, in 3, d. 14; D. Thomas hic et infra, q. 15, art. 10, 34, a. 4; Can. late, lib. 12 de Locis, c. 14; et sequitur fere ex præcedenti conclusione, quia non est major ratio de uno tempore vitæ mortalis, quam de alio. Nam visio beata non magis impediri poterat in infantili corpore quam passibili, cum supra utriusque statum sit, et a neutro statu corporis pendeat. Alioqui vero fons et prima ratio illius visionis eadem fuit semper in Christo a principio conceptionis, scilicet, unio hypostatica. Et ita probatur optime hæc conclusio ex illo Joan. 1: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre, plenum gratiae et veritatis*. Ubi indicatur (ut supra cum D. Thoma et Theologis) gloriam et plenitudinem gratiæ et veritatis datam esse Christo homini, quia est Unigenitus Patris; et ita esse veluti proprietatem manantem ab unione; ergo, sicut a primo instanti conceptionis ille homo fuit Unigenitus Patris, ita ex tunc habuit gloriam et gratiam consummatam in gloria et visione Dei. Ita colligitur ex Athanas., orat. 4 contra Arian., et in lib. de Salutari Christi adventu, et de humanitate Verbi; clarius et brevius, ex Damasc., l. 3 de Fide, c. 22, ubi propterea, inquit, eos, qui dicunt Christum verum incrementum in sapientia accepisse, consequenter negare unionem factam esse a primo illo carnis ortu; nam si tunc, inquit, facta

est, quid tandem afferri potest, quin omnibus prorsus sapientia gratiæque opibus affluerit? etc. Confirmari potest ex illo Jer. 31: *Femina circumdat virum, scilicet, sapientia, ut supra, cum Hieronymo, exposuimus*; in Scripturis autem non dicitur hoc modo vir, nisi qui videt Deum; reliqui enim, ut parvuli existimantur, juxta illud 1 Cor. 13: *Postquam autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli*. Confirmatur secundo ex illo Psal. 21: *In te projectus sum ex utero*. Quæ verba de Christo intelligit Eusebius, libro 10 de Demonstratione Evangel., cap. ultimo. Et introducit Christum dicentem ad Patrem: *Ex tunc Deum meum jam videbam*. Denique accommodatur illud Psalm. 65: *Beatus quem elegisti et assumpisti*. Quod de humanitate Christi intellegit Augustinus, indicans in ipsa assumptione plenam fuisse gloria et beatitudine. Idem sentit lib. 83 Quæstion., q. 65, et libro 4 de Consensu Evangel., cap. ultimo, in fine. Ubi, cum dixisset nullum mortalem hominem posse in hac vita videre Deum, subdit: *Qua maxime proprietate distat a ceteris homo cuius susceptione Verbum caro factum est*. Denique Richardus de S. Victore, lib. 1 de Emmanuel., c. 22: *Quod nos, inquit, expectamus in consummatione, illi datum est in sua conceptione*. Ad hoc etiam confirmandum, afferri possunt omnia quæ supra adduximus super art. 12, quæst. 7 D. Thomæ, ex Patribus exponentibus locum Lucæ 2, *Proficiebat sapientia*, et docentibus non ita in se profecisse, ut aliquid denuo didicerit, de quo testimonio dicemus plura infra, quæst. 12. Afferri etiam possunt quæ disp. 18 et 22, de plenitudine gratiæ Christi, attulimus, quam a principio conceptionis obtinuisse probavimus. Denique afferri possunt quæ statim q. 10, art. 2 D. Thomæ, dicemus, de illo testimonio Matt. 13: *De illa die nemo scit, neque Filius*.

4. Ultimo addere possumus rationes. Prima, quæ ex dictis testimoniis Scripturæ sumitur, est, quia Christus semper fuit Filius Dei naturalis; ergo hæres; ergo possessor; neque enim tempore indigebat ad fruendum hereditate; neque interventura erat mors Patris, ut Filius in possessionem mitteretur; neque propter ætatem impediri poterat, ut supra ostensum est. Secunda, quia non est credibile divinam personam non statim ditasse natu ram suam omnibus donis gratiæ et gloriæ, et omnem contrariam imperfectionem ab anima sua abjecisse; carere autem felicitate, magna